

INGLIZ TILINI O'RGATISHDA INTEGRATSIYASI ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL ETISHNING SAMARADORLIGI

Akramova Gulbahor Xoshimovna

Samarqand viloyati Paxtachi tumani ixtisoslashtirilgan
Maktabining ingliz tili fani o'qituvchisi

Iltomova Komila Komilovna

Samarqand viloyati Paxtachi tumani ixtisoslashtirilgan
Maktabining ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'limda samaradorlikka erishishda o'quvchi va o'qituvchining dars davomida fikran yaqinligi va hamkorlik muhitining yaratilishi va fanlar integratsiyasi muhim ekanligini ochib berishga harakat qilindi. Albatta bunda o'qituvchining kasbiy kompetentligi alohida mezonlarni belgilovchi tarozi pallasidir. Musiqa bilan til o'rganish eng samarali usul ekanligiga amaliy yondashish asos qilib olindi.

Kalit so'zlar: musiqa, ingliz tili fani, integratsiya, integratsiyalashgan darslar, darsning nostandart shakllari, "Telebridge".

Yurtboshimizning chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan chiqargan qarorlari ijrosini ta'minlash maqsadida yurtimizda ko'plab salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Yurtboshimizning fikrlariga ko'ra, har bir soha egasi o'z sohasini mukammal egallashi va jahon miqyosida raqobatlasha olishi uchun xorijiy tilni bemalol tushuna olishi va unda puxta so'zlasha olishi zarur. Ma'lumki, xorijiy tilni o'qitishda o'rganuvchilarning yosh va psixologik holatini hisobga olish juda muhimdir. Ayniqsa, yosh bolalarga chet til o'rgatishda bunga alohida e'tibor qaratish talab etiladi. Yurtboshimizning qarorlarida ham bu masalaga

etibor qaratib o'tilgan, ya'ni birinchi sinf o'quvchilariga xorijiy til o'rgatishda grammatik material taqdim etilmaydi.

Integratsiya - bu nafaqat o'quv materialining maxsus kombinatsiyasi, balki o'quv faoliyatini tashkil etish usuli bo'lib, o'quv materialini turli xil pozitsiyalardan tahlil qilish, asosiy narsani ajratib olish, ma'lum bo'lganlar bilan yangi aspektda operatsiyalarni bajarish, o'quv muammolarini hal qilish va amalga oshirishni o'z ichiga oladi. ijodiy xarakterdagi vazifalar. Integratsiya darsni hamkorlik yo'nalishiga yo'naltirishga imkon beradi, bu yerda fikrlar bir-biriga qarama-qarshi bo'lishi mumkin, ammo har qanday fikr hamma tomonidan hurmat qilinadi, hatto ular bunga rozi bo'lmasa ham. Bu eng qimmatli fazilatlardan birini rivojlantirishga yordam beradi: boshqasini tinglash, uning dalillarini o'rganish, birovning nuqtai nazarini o'z nuqtai nazari bilan solishtirish qobiliyati. "Darsda o'rganilayotgan mavzu bo'yicha fikr yuritadiganlarga tegishlilik hissi darsning motivatsion sohasining asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. Bu tuyg'u barcha ehtirolarning eng insoniyligini - bilimga bo'lgan ishtiyoqni rivojlantirishga qodir "(V.A. Suxomlinskiy)

Umumta'lim va maxsus fanlararo ko'nikmalarni rivojlantirish bilan bog'liq holda, ularni shakllantirish usullarini aniqlash maqsadga muvofiq bo'lib, ular o'z ichiga faollashtirish, taqqoslash va tizimlashtirishni qamrab oladi. Bu metodlarni o'zlashtirish o'quvchilarga ingliz tilining boshqa fanlar bilan aloqasini o'rnatish va amalda qo'llash imkonini beradi. Ingliz tilini o'zlashtirish jarayonida boshqa fanlarga tayanish muhimligi va majburiyatini isbotlash uchun ko'rsatilgan qoidalarni juda ishonchli deb hisoblash mumkin.

O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi mas'uliyatning u yoki bu taqsimlanishini hisobga olgan holda, integratsiyalashgan darslar turli xil, shu jumladan nostandart shakllarga ega. Mana ulardan ba'zilari: Bilim almashish darsi, Darsni tekshirish, Ijodiy qidiruv darsi, Dars - gazeta yoki almanax nashr etish, Faoliyat yoki tashkilotga taqlid qilishga asoslangan darslar, Ijtimoiy amaliyotda ma'lum bo'lgan ish shakllari, Eslab qoladigan darslar ommaviy shakllar aloqa - "Matbuot anjumani", "Auksion", "Benefit-

spektakl", "Rally", "Panorama", "Telebridge", "Hisobot", "Jonli gazeta", "Og'zaki jurnal" va boshqalar.

An'anaviy shakllardan foydalangan holda darslar darsdan tashqari mashg'ulotlar: KVN, "Mo'jizalar maydoni", "Biluvchilar klubi" va boshqalar.

Fantaziyaga asoslangan darslar: ertak darsi, kutilmagan dars va boshqalar.

Shu o'rinda grammatikaga qisqacha ta'rif berib o'tsak. Lug'atlarda berilgan ta'riflarga ko'ra, grammatika og'zaki va yozma nutqni qurishda rioya qilinadigan qoidalar va prinsiplar tizimidir; so'z va gaplarning tuzilishini o'rganadigan fandır. Teaching English Grammar in Malaysian Primary Schools qo'llanmasida keltirilishicha, grammatikabu til sistemasidir. Ba'zida odamlar grammatikani tilning "qoida'lari" deb tasvirlaydilar; ammo aslida xech qaysi tilning qoidalari yoq. Qo'llanmada ta'kidlanishicha, tilda qoidalar asosida gapirilsa, qoidalar tildan avval paydo bo'lgan degan ma'noni chiqmasligi uchun qoidalar yoq degan fikrga ham kelingan. Zero, dastavval odamlar tovushlar hosil qilib, ketidan so'z, ibora hamda gaplar yasab tilni vujudga keltirilganlar.

Biroq ko'plab manbalarda grammatika til strukturasi tashkil etuvchi qoidalar sifatida ta'riflangan. Qoidalarni o'zlashtirishda bolalar qiynaladi va shundan kelib chiqib zerikadi. Qiziqarli holat shuki, til grammatikasi xatto kattalar uchun ham huddi o'zlashtirish qiyin sohaddek tuyuladi. Bizning fikrimizcha, aslida unday emas. Shunchaki grammatikani taqdim etish yo'llarini soddalashtirish va, albatta, qiziqarli qilish lozimligi hammaga ma'lum. Yuqoridagi fikrga yana qaytadigan bo'lsak, yosh bolalarga xorijiy til grammatikasini o'rgatish uchun til o'qituvchilari materialni birmuncha osonlashtirib, oddiylashtirib, bolalar qiziqishlarini oshirishi kerak. Chunki yosh bolalarda kognitiv tahlil qilish ko'nikmasi hali shakllanmagan bo'ladi. Bu yoshdagi o'rganuvchilarga biror fan, ayniqsa xorijiy til o'rgatishda ko'rgazmalilik prinsipidan foydalanish yaxshi samara beradi. Bolalar ingliz tilida sodda muloqotga kirisha olishlari uchun grammatikadan mukammal bilimga ega bo'lishlari shart emas. Grammatik qoidalar bolalar uchun zerikarli tuyulishi tabiiy. Kichik yoshdagi bolalar shijoatga to'la bo'lishi psixologiyada isbotlangan. Demak, bolalarga taqdim etiladigan

grammatik material eng avvalo qiziqarli va bolalar uchun tushunarli hamda zavq bag‘ishlaydigan bo‘lishi maqsadga muvofiq.

Material zavqli bo‘lishi uchun asosan qo‘shiqlardan foydalanish samarali hisoblanadi. Zero, musiqa har bir yosh egasiga zavq bag‘ishlaydi. Bolalarga ashulalar orqali nafaqat leksikani o‘rgatish, balki grammatikani ham samarali o‘rgatish mumkin. Egallangan bilimlarni guruhga bo‘lib so‘rash konstruksiyasini va javob berish yo‘lini o‘z-o‘zlaridan o‘rganib oladilar. Keyin uni mustahkamlash uchun sinf xonasida istagan predmetlarini olib savolni qo‘shiq tarzida so‘rashlari, qolganlari esa xuddi qo‘shiqdagi kabi javob berishlari mumkin. Buni guruhlarga bo‘lib musobaqa tarzida o‘tkazilsa, bolalarning qiziqishlari yanada ortib materialni tezroq o‘zlashtiradilar. Bu o‘qitishga kompleks yondashuv va uning ta’lim bilan birligini mustahkamlash vositasi sifatida namoyon bo‘ladi. O‘quvchilarning o‘quv faoliyatida musiqa va ingliz tili fanlar o‘rtasida integratsion aloqalarni amalga oshirishni faollashtirish, bilimlarni tizimlashtirish, mustaqil fikrlash va kognitiv qiziqishni shakllantirishning didaktik sharti bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Бердичевский, А. Л. Содержание обучения иностранному языку на основе базовой культуры личности // Иностранные языки в школе. - 2004. - № 2.
2. Волкова, Н. В. Детский праздник (In the world of English songs and poems) // Иностранные языки в школе. - 1997. - № 4.
3. Выготский, Л. С. Исследование развития научных понятий в детском возрасте / Л. С. Выготский. - М.: Лабиринт, 2001. - 104 с.
4. Гальскова, Н. Д. О взаимодействии учителя и учащихся на уроке иностранного языка / Н. Д. Гальскова, З. Н. Никитенко // Иностранные языки в школе. - 1991. -
5. Кабакчи, В. В. Английский язык в межкультурном общении - новый аспект в преподавании английского языка // Иностранные языки в школе. - 2000. - №
6. Комаров, А. С. Творческий подход к планированию урока английского языка // Иностранные языки в школе. - 2003. - № 4.